

Sp. zn. 3649/2023/VOP/KPV
Č. j. KVOP-36107/2023
Datum 2. října 2023

Vážená paní
Mgr. Ivana Žáčková
ředitelka sekce pro řízení úřadu
Česká správa sociálního zabezpečení
Křížová 25
225 08 Praha 5

Vážená paní ředitelko,

na základě podnětu pana A., trvale bytem xxxx („stěžovatel“), jsem provedl šetření postupu České správy sociálního zabezpečení („ČSSZ“) ve věci zastavení výplaty starobního důchodu jmenovaného.

Šetřením jsem dospěl k závěru, že se ČSSZ dopustila pochybení, protože zastavila výplatu starobního důchodu stěžovateli v rozporu se zákonem. Výzvu ze dne 2. 12. 2022 k osvědčení údaje o adrese pobytu stěžovatele jako skutečnosti rozhodné pro režim výplaty důchodu ČSSZ odeslala pouze jako obyčejnou zásilku, nikoliv do vlastních rukou, a neuvedla v ní poučení o možnosti zastavení výplaty v případě nevyhovění výzvě. Nebyly tak naplněny podmínky stanovené v § 53 odst. 3 a § 90 odst. 1 písm. c) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Stěžovatel v podnětu, kterým se na mě obrátil, uvedl, že pobírá starobní důchod z České republiky a ze Slovenska. V květnu mu ale ČSSZ výplatu důchodu zastavila. Na telefonický dotaz mu bylo na infocentru sděleno, že má prokázat, že se na Slovensku zdržuje méně než 270 dnů v roce. Učinil tak formou čestného prohlášení ze dne 12. 5. 2023. Do dne sepsání podnětu datovaného dnem 22. 6. 2023 a doručení do Kanceláře veřejného ochránce práv (Kancelář) dne 27. 6. 2023 ale ČSSZ nijak nereagovala.

V zájmu urychlení vyřízení věci již dne 29. 6. 2023 oslovila pověřená pracovnice Kanceláře oddělení stížností a interní kontroly ČSSZ s dotazy k případu.

Dne 7. 7. 2023 stěžovatel oznámil, že mu ČSSZ začala zase důchod vyplácet.

Nyní přistoupím k **právnímu rozboru**.

Adresa místa pobytu příjemce důchodu a délka pobytu v cizině je rozhodná pro stanovení režimu výplaty důchodu. Určuje, zda je pro výplatu důchodu vyžadováno potvrzení o žití. Na základě potvrzení o žití se totiž vyplácí důchod oprávněnému, který se na území České republiky obvykle nezdržuje.¹ Za takového oprávněného se považuje osoba, která v cizině pobývá v kalendářním roce po dobu alespoň 270 dnů.² Oprávněnému, který se obvykle na území České republiky zdržuje, se důchody vyplácí v pravidelných měsíčních lhůtách.

1 Ustanovení § 116 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

2 Ustanovení § 66 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Oddělení stížností a interní kontroly ČSSZ ve svém vyjádření zdůvodnilo požadavek na prokázání délky pobytu stěžovatele na Slovensku tím, že v minulosti ČSSZ obdržela od slovenského nositele pojištění dotaz na adresu stěžovatele. Korespondence zasláná slovenským nositelem na adresu stěžovatele v České republice (xxxx) se vrátila s poznámkou „odstěhoval se“. ČSSZ slovenskému protějšku odpověděla, že v centrální evidenci obyvatel má stěžovatel na uvedené adrese nadále hlášený trvalý pobyt. Dne 3. 11. 2022 obdržela ČSSZ žádost stěžovatele o zvýšení důchodu za další výdělečnou činnost, v níž stěžovatel napsal, že jeho trvalá adresa je v České republice, ale adresu pro doručování uvedl na Slovensku (yyyy).

Příjemce důchodu má určité povinnosti stanovené zákonem. Mimo jiné je povinen písemně ohlásit plátcí důchodu do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu nebo poskytování.³ Je také povinen písemně ohlásit plátcí důchodu změnu adresy místa trvalého pobytu nebo jiného pobytu na území České republiky, popřípadě bydliště v cizině.⁴ Zákon v tomto případě vyžaduje na příjemci důchodu, aby rozhodné skutečnosti sdělil sám z vlastní iniciativy, jestliže se o nich dozví. Pokud tak příjemce důchodu neučiní, porušuje uloženou povinnost, což může mít za následek například odpovědnost za vzniklý přeplatek na dávce a povinnost tento přeplatek uhradit.

Orgány sociálního zabezpečení na druhou stranu mají možnost vyzvat příjemce důchodu, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu.⁵ Příjemce důchodu je povinen této výzvě vyhovět, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, nestanovil-li orgán sociálního zabezpečení lhůtu delší.⁶

ČSSZ z důvodu vyjasnění místa pobytu a ověření režimu správnosti výplaty důchodu vyzvala stěžovatele dopisem ze dne 2. 12. 2022, odeslaným obyčejnou poštovní zásilkou, k vyplnění a zaslání tiskopisu „Dotazník pro určení státu bydliště pro účely aplikace koordinačních nařízení ES“. Stěžovatel ale dopis zřejmě neobdržel, nebo si ho nepřečetl, anebo se delší dobu nezdržoval na adrese trvalého pobytu, protože o tom, že má osvědčit místo pobytu, se dozvěděl až z telefonického dotazu na infocentru, jak uvedl v podnětu. Zjišťoval, proč mu byla zastavena výplata důchodu. Teprve dne 25. 5. 2023 obdržela ČSSZ čestné prohlášení stěžovatele, že se na Slovensku zdržuje méně než 270 dnů v roce. ČSSZ zastavila výplatu důchodu stěžovateli od květnové splátky, nevyplatila mu důchod za dobu od 8. 5. 2023 do 7. 6. 2023 a od 8. 6. 2023 do 7. 7. 2023.

Pochybení ČSSZ spatřuji ve způsobu, jakým výplatu důchodu zastavila. ČSSZ zastaví výplatu důchodu, zjistí-li, že nárok na výplatu zanikl, důchod se vyplácí neprávem, nebo se změnily skutečnosti rozhodné pro nárok na výplatu důchodu.⁷ V těchto případech tedy má ČSSZ postaveno najisto, že výplata důchodu nenáleží nebo se změnila rozhodné skutečnosti.

3 Ustanovení § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

4 Ustanovení § 50 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

5 Ustanovení § 12 písm. b) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

6 Ustanovení § § 53 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

7 Ustanovení § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

ČSSZ může zastavit výplatu důchodu také tehdy, neosvědčí-li příjemce důchodu na výzvu skutečnosti rozhodné pro výplatu dávky. Podmínkou ale je, že příjemce dávky byl ve výzvě na tento následek upozorněn.⁸ Výzva navíc musí být doručena do vlastních rukou.⁹

Ani jedna z těchto podmínek nebyla v případě stěžovatele splněna. ČSSZ vyzvala stěžovatele dopisem ze dne 2. 12. 2022 k osvědčení údaje o adrese pobytu jako skutečnosti rozhodné pro režim výplaty důchodu. Výzva však neobsahovala poučení o možnosti zastavení výplaty v případě nevyhovění výzvě. Dopis ČSSZ odeslala pouze jako obyčejnou zásilku. Dle mého názoru tedy nebyla oprávněna výplatu důchodu zastavit.

ČSSZ ale již na základě čestného prohlášení stěžovatele zařídila obnovu pravidelné výplaty, a to od září 2023. Dopltek důchodu za dobu od 3. 11. 2017 (od tohoto data jde o zvýšení za další výdělečnou činnost) do 7. 7. 2023 poukázala ČSSZ stěžovateli dne 27. 6. 2023, doplatek za dobu od 8. 7. 2023 do 7. 9. 2023 pak v srpnu 2023.

Vytýkané pochybení již bylo obnovením výplaty napraveno, další opatření po ČSSZ tedy nepožaduji a šetření končím podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

8 Ustanovení § 53 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

9 Ustanovení § 90 odst. 1 písm. c) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.